

De vaste Kamercommissie voor Onderwijs Cultuur en Wetenschap
van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 16375 2500 NJ DEN HAAG

Naarden, 8 oktober 2026

Betreft: Input wet 36.889, Raadplegen en gebruik archiefbescheiden met persoonsgegevens

In verband met de schriftelijke behandeling in uw Kamer op 13 oktober 2026 zetten wij hieronder de visie van KVAN uiteen met betrekking tot het raadplegen en gebruik archiefbescheiden met persoonsgegevens

KVAN is op zich verheugd over de wetswijziging, die het mogelijk maakt dat archieven met een zwaarwegend maatschappelijk belang, zoals oorlogsarchieven, voor iedereen laagdrempelig beschikbaar komen via internet. Bijvoorbeeld voor mensen die erachter willen komen wat er in de oorlog met hun familie is gebeurd, maar ook voor educatieve doelen en kennis van de geschiedenis in het algemeen. Waarbij natuurlijk wel een zorgvuldige omgang met persoonsgegevens van levende personen geboden is. In dit alles voorziet het wetsvoorstel in principe.

Als vereniging voor de archiefsector zien wij desondanks enkele praktische bezwaren, die we al eerder bij de internetconsultatie en bij de behandeling in de Tweede Kamer hebben aangegeven. Kort samengevat gaat dit over vier punten:

1. De minister beslist in alle gevallen, dit doet geen recht aan de verantwoordelijkheid van gemeente- provincie- en waterschapsbesturen;
2. De rol van de archivaris is slechts uitvoerend, maar deze professional zou minimaal een adviserende rol moeten krijgen;
3. De wetswijziging beperkt zich te zeer tot archieven die zijn gerelateerd aan oorlog, oorlogsmisdaden etc. Er zijn echter ook onderwerpen van een even zwaarwegend maatschappelijk en historisch belang. De wet zou in dit opzicht een groter bereik moeten hebben.
4. Particuliere archiefinstellingen zoals Beeld en Geluid, het NIOD, Herinneringscentrum Kamp Westerbork en Museum Maluku vallen buiten de boot, maar beheren evenzeer historische collecties met een groot maatschappelijk historisch belang.

Ad 1. In het voorstel onderdeel E wordt de minister in alle gevallen degene, die besluit dat bepaalde archieven - bij zwaarwegend algemeen belang en onder strenge voorwaarden - online openbaar kunnen worden. Ook als het archieven zijn van decentrale overheden. Dit achten wij onjuist omdat op decentraal niveau naast de bestuurlijke verantwoordelijkheid volgens de Archiefwet, ook de kennis en de ervaring berust over deze archieven. De beslissing over een archief waarvan bijvoorbeeld een gemeente het verantwoordelijk overheidsorgaan is, kan dan ook het best door dat gemeentebestuur worden genomen.

Ad 2. Daarnaast heeft de archivaris in onderdeel E slechts een uitvoerende rol. Dit doet geen recht aan de professionaliteit van deze onafhankelijke functionaris. Het past ook niet bij de versterking van de positie van de archivaris zoals die in de nieuwe Archiefwet 2026 is neergelegd. Elke archivaris is ervaren in en gewend om, op vrijwel dagelijkse basis, een zorgvuldige belangenafweging te maken tussen openbaarheid en privacybescherming, in elk specifiek geval. Dat dit in de praktijk prima verloopt is onder meer af te lezen aan het feit, dat er niet of nauwelijks klachten binnenkomen over onze sector bij de toezichthouder Autoriteit Persoonsgegevens. Er zou in dit voorstel minimaal een adviserende rol voor de archivaris van die verantwoordelijke overheid moeten komen.

Ad 3. In het wetsvoorstel worden de onderwerpen van de archieven, die conform onderdeel E bij zwaarwegend algemeen belang online openbaar mogen worden, beperkt tot 'oorlog of oorlogsmisdaden, politiek gedrag onder voormalige totalitaire regimes, genocide of misdaden tegen de menselijkheid'. Er zijn echter ook onderwerpen die evenzeer van maatschappelijk en historisch belang zijn en waarvan het even belangrijk is, dat de archieven erover nu of in de toekomst voor iedereen online toegankelijk worden. Te denken valt aan misstanden bij de overheid of bij maatschappelijke organisaties, die niet in oorlogstijd noch tijdens een totalitair regime plaatsvinden en evenmin met de termen 'genocide' of 'misdaden tegen de menselijkheid' gekwalificeerd kunnen worden. Of archieven over minderheden binnen de Nederlandse samenleving. Wij noemen archieven van bijvoorbeeld onderzoekscommissies naar misbruik binnen kerken en zorginstellingen en archieven met betrekking tot de aankomst in en het leven van Molukkers, Surinamers en andere bevolkingsgroepen in Nederland.

4. Daarnaast is de toepasbaarheid beperkt tot archiefinstellingen die onder de Archiefwet vallen, zoals het Nationaal Archief, de Regionaal Historische Centra in de provinciehoofdsteden en de gemeente- en waterschapsarchieven. Daarmee valt een belangrijk deel van de Nederlandse archiefsector buiten de boot: Beeld en Geluid, het NIOD, Herinneringscentrum Kamp Westerbork, het Katholiek Documentatiecentrum, om er maar een paar te noemen. Het publiek zal (en terecht) dienstverlening ook van deze zogenoemde 'categorale instellingen' verwachten, soortgelijk aan de dienstverlening die de regering met dit wetsvoorstel beoogt.

Het is daarom van belang dat de voorziening die de regering met dit voorstel in de Archiefwet realiseert, ook in de Uitvoeringswet AVG wordt neergelegd voor deze archiefinstellingen. Wij realiseren ons dat dit niet onder het beleidsterrein OCW valt. Wij zullen ons daarvoor graag samen met de regering en uw Kamer inspannen.

Tenslotte zal het delen van kennis en ervaringen over dit onderwerp binnen de archiefsector noodzakelijk zijn. Wij willen daaraan als KVAN graag ons steentje bijdragen.

Met vriendelijke groet,

Willeke de Groot (voorzitter) en Lars Boering (directeur) (per e-mail verzonden)